

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

7 päivänä elokuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Teollis- ja tekijänoikeudet – Direktiivi 2004/48/EY – 4 artikla – Tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustavan järjestön oikeus ajaa kannetta tuomioistuimessa – Direktiivi 2000/31/EY – 12–14 artikla – Sellaisen palveluntarjoajan vastuu, jonka tarjoama palvelu muodostuu IP-osoitteiden vuokraamisesta ja rekisteröinnistä, joka mahdollistaa verkkotunnusten ja verkkosivujen anonyymin käytön

Asiassa C-521/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Tallinna Ringkonnakohus (Tallinnan ylioikeus, Viro) on esittänyt 28.8.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 1.9.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Coöperatieve Vereniging SNB-REACT U.A.

vastaan

Deepak Mehta,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari), M. Safjan, D. Šváby ja M. Vilaras,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Coöperatieve Vereniging SNB-REACT U.A., edustajanaan K. Turk, vandeadvokaat, ja M. Pild, advokaat,
- Viron hallitus, asiamiehenään N. Grünberg,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman, P. Huurnink ja J. Langer,
- Euroopan komissio, asiamiehinään F. Wilman ja E. Randvere,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: viro.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY (EUVL 2004, L 157, s. 45) 4 artiklan c alakohdan sekä tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EYVL 2000, L 178, s. 1) 12–14 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Coöperatieve Vereniging SNB-REACT U.A. (jäljempänä SNB-REACT) ja Deepak Mehta ja joka koskee Mehtan vastuuta kymmenen tavaramerkinhaltijan oikeuksien loukkaamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2000/31

- 3 Direktiivin 2000/31 johdanto-osan 42 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Poikkeukset tässä direktiivissä säädetystä vastuusta koskevat ainoastaan tapauksia, joissa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminta rajoittuu tietoverkon teknisenä operaattorina toimimiseen ja käyttöoikeuden tarjoamiseen viestintäverkkoon, jossa kolmansien osapuolten antamia tietoja siirretään tai tallennetaan väliaikaisesti siten, että tarkoituksena on pelkästään tietojen siirron tehostaminen. Tämä toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, jolloin tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja ei tunne siirrettäviä tai tallennettavia tietoja eikä valvo niitä.”

- 4 Kyseisen direktiivin II lukuun, jonka otsikko on ”Periaatteet”, sisältyy muun muassa 4 jakso, jonka otsikko on ”Välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuu” ja johon sisältyvät direktiivin 12–15 artikla.
- 5 Saman direktiivin 12 artiklassa, jonka otsikko on ”Pelkkä siirtotoiminta”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos tarjottava tietoyhteiskunnan palvelu muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa tai viestintäverkkoyhteyden tarjoamisesta, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa siirretyistä tiedoista – –

– –

3. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään väärinkäytökset.”

- 6 Direktiivin 2000/31 13 artiklassa, jonka otsikko on ”Välimuistiin tallentaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tämän tiedon sellaisen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen osalta, jonka suorittamisen ainoana tavoitteena on muille palvelun vastaanottajille niiden pyynnöstä myöhemmin tehtävän tiedonsiirron tehostaminen – –

– –

2. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään väärinkäytökset.”

- 7 Kyseisen direktiivin 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Säilytys (‘hosting’)”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen, jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelun tarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan pyynnöstä tallennettujen tietojen osalta – –

– –

3. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmän mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään väärinkäytökset, eikä se myöskään vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuteen vahvistaa menettelyjä, joita sovelletaan tietojen poistamiseen tai niihin pääsyn estämiseen.”

Direktiivi 2004/48

- 8 Direktiivin 2004/48 johdanto-osan 18 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Henkilöiden, joilla on oikeus pyytää [tässä direktiivissä säädettyjen] toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista, ei tarvitse välttämättä olla oikeudenhaltijoita, vaan ne voivat olla myös tahoja, joilla on asiassa välittömiä etuja ja oikeudellinen asema, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti, ja joihin voidaan lukea myös ammattialan järjestöt, jotka hallinnoivat näitä oikeuksia tai puolustavat niitä yhteisiä ja yksittäisiä etuja, jotka ovat niiden vastuulla.”

- 9 Kyseisen direktiivin I lukuun, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, sisältyy muun muassa mainitun direktiivin 2 artikla, jonka otsikko on ”Soveltamisala” ja jonka 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan 3 artiklan mukaisesti kaikkiin [unionin] lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin, sanotun kuitenkin rajoittamatta [unionin] tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyjen tai säädettävien keinojen käyttämistä, sikäli kuin mainitut keinot ovat edullisempia oikeudenhaltijoille.”

- 10 Direktiivin 2004/48 II lukuun, jonka otsikko on ”Toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot”, sisältyy muun muassa kyseisen direktiivin 4 artikla, jonka otsikko on ”Henkilöt, joilla on oikeus pyytää toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista” ja jossa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on myönnettävä oikeus pyytää tässä luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista:

- a) sovellettavan lainsäädännön mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoille;
- b) kaikille muille henkilöille, joilla on oikeus käyttää näitä oikeuksia, – – jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti;
- c) teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti;
- d) alan edunvalvonnasta vastaaville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti.”

Viron oikeus

- 11 Siviiliprosessilain (tsiviilkohtumenetluse seadustik; RT I 2005, 26, 197) 3 §:n, jonka otsikko on ”Oikeus ajaa kannetta tuomioistuimessa”, 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Laissa säädetyissä tapauksissa tuomioistuin käsittelee riita-asian myös silloin, kun henkilö saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi puolustaakseen toisen henkilön oletettua lailla suojattua oikeutta tai etua tai oletettua lailla suojattua yleistä oikeutta tai etua.”

- 12 Tavaramerkkilain (kaubamärgiseadus; RT I 2002, 49, 308) 60¹ §:n, jonka otsikko on ”Edustaja tavaramerkkiä koskevissa riita-asioissa”, 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tavaramerkinhaltijaa voi oikeuksien suojaamisessa edustaa oikeuskelpoinen tavaramerkinhaltijoita edustava järjestö, jonka jäsen tavaramerkinhaltija on.”

- 13 Tietoyhteiskunnan palveluista annetun lain (infoühiskonna teenuse seadus; RT I 2004, 29, 191) 8 §:ssä, jonka otsikko on ”Vastuun rajoittaminen tapauksissa, joissa on kyse ainoastaan tietojen siirtämisestä ja käyttöoikeuden tarjoamisesta yleiseen viestintäverkkoon”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos palvelun tarjoaminen muodostuu ainoastaan palvelun käyttäjän antamien tietojen siirtämisestä yleisessä viestintäverkossa tai pääsyn tarjoamisesta yleiseen viestintäverkkoon, palvelun tarjoaja ei vastaa välitettyjen tietojen sisällöstä – –”

- 14 Kyseisen lain 9 §:ssä, jonka otsikko on ”Vastuun rajoittaminen tapauksissa, joissa on kyse tietojen tallentamisesta välimuistiin”, säädetään seuraavaa:

”Jos palvelun tarjoaminen muodostuu palvelun käyttäjän antamien tietojen siirtämisestä yleisessä viestintäverkossa, siirtomenetelmä teknisistä syistä edellyttää tietojen tallentamista välimuistiin ja kyseisen palvelun ainoana tavoitteena on muille palvelun vastaanottajille niiden pyynnöstä myöhemmin tehtävän tiedonsiirron tehostaminen, palvelun tarjoaja ei tietojen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen osalta vastaa tietojen sisällöstä – –”

- 15 Mainitun lain 10 §:n, jonka otsikko on ”Vastuun rajoittaminen tapauksissa, joissa on kyse tietojen tallentamispalvelun tarjoamisesta”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos palvelun tarjoaminen muodostuu palvelun käyttäjän antamien tietojen tallentamisesta, palvelun tarjoaja ei vastaa palvelun käyttäjän pyynnöstä tallennettujen tietojen sisällöstä – –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 16 SNB-REACT on Amsterdamiin (Alankomaat) sijoittautunut järjestö, jonka tarkoituksena on tavaramerkinhaltijoiden kollektiivinen edustaminen.
- 17 Se nosti Harju Maakohusissa (Harjun alioikeus, Viro) kanteen, jossa vaadittiin määräämään Deepak Mehta lopettamaan järjestön kymmenen jäsenen oikeuksien loukkaaminen ja olemaan loukkaamatta niitä tulevaisuudessa sekä hänen velvoittamistaan korvaamaan aiheuttamansa vahinko.
- 18 SNB-REACT esitti tämän kanteensa tueksi, että Mehta oli rekisteröinyt internetverkkotunnuksia, joissa käytettiin lainvastaisesti samoja merkkejä kuin sen jäsenille kuuluvissa tavaramerkeissä, sekä internetsivustoja, joilla myytiin lainvastaisesti näillä tavaramerkeillä merkittyjä tavaroita. Lisäksi SNB-REACT väitti, että Mehta oli kyseisiä verkkotunnuksia ja sivustoja vastaavien IP-osoitteiden haltija. Se vetosi vielä siihen, että Mehtalle oli syntynyt vastuu mainituissa verkkotunnusten ja sivustojen nimissä tapahtuneesta kyseessä olevien merkkien lainvastaisesta käytöstä, josta sille oli huomautettu useaan kertaan.
- 19 Vastauksessaan Mehta väitti, ettei hän ollut rekisteröinyt SNB-REACTin mainitsemia verkkotunnusten ja internetsivustojen nimiä eikä myöskään millään tavoin käyttänyt samanlaisia merkkejä kuin tavaramerkit, joiden haltijat ovat järjestön jäseniä. Lisäksi hän myönsi kyllä olevansa 38 000 IP-osoitteen haltija mutta ilmoitti ainoastaan vuokranneensa ne kahdelle ulkopuoliselle yhtiölle. Hän totesi vielä, että tämän toiminnan perusteella hänen oli katsottava olevan ainoastaan sähköiseen viestintäverkkoon pääsyn tarjoaja ja tietojen siirtäjä.
- 20 Harju Maakohus hylkäsi SNB-REACTin kanteen katsoen ensinnäkin, ettei kantajalla ollut oikeutta ajaa tuomioistuimessa kannetta esittääkseen omissa nimissään vaatimuksen, jonka tarkoituksena on turvata sen jäsenille kuuluvien oikeuksien kunnioittaminen ja saada korvausta näiden oikeuksien loukkaamisesta aiheutuneesta vahingosta. Kyseinen tuomioistuin totesi tältä osin, ettei SNB-REACT itse ollut sen kanteessa tarkoitettuihin tavaramerkkeihin kohdistuvien oikeuksien haltija, ja katsoi sitten, että tavaramerkkilain 60¹ §:n 2 momenttia oli tulkittava siten, ettei SNB-REACTin kaltaisella järjestöllä ollut oikeutta ajaa kannetta tuomioistuimessa muussa tarkoituksessa kuin jäsentensä edustamiseksi.
- 21 Toiseksi Harju Maakohus katsoi, että SNB-REACTin esittämien todisteiden perusteella asiassa oli selvitetty, että Mehta oli useiden sellaisten IP-osoitteiden haltija, jotka liittyivät verkkotunnuksiin, joilla käytettiin lainvastaisesti merkkejä, jotka olivat samanlaisia kuin järjestön jäsenten tavaramerkit, ja internetsivustoihin, joilla myytiin lainvastaisesti tällaisilla merkeillä merkittyjä tavaroita. Sen sijaan se katsoi, etteivät nämä todisteet osoittaneet, että Mehta olisi näiden verkkotunnusten ja sivustojen haltija tai että hän olisi itse käyttänyt kyseisiä merkkejä lainvastaisesti. Näiden arviointien perusteella kyseinen tuomioistuin katsoi, ettei Mehtan voitu katsoa olevan tietoyhteiskunnan palveluista annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan vastuussa kyseisiä verkkotunnuksia ja sivustoja ylläpitäneiden henkilöiden lainvastaisesta toiminnasta.
- 22 Valituksessaan Tallinna Ringkonnakohusiin (Tallinnan ylioikeus, Viro) SNB-REACT katsoo yhtäältä, että tavaramerkkilain 60¹ §:n 2 momenttia on mahdollista tulkita siten, että tässä säännöksessä oikeutetaan tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustava järjestö ajamaan kannetta tuomioistuimessa esittääkseen omissa nimissään vaatimuksia, joiden tarkoituksena on sen jäsenten oikeuksien ja etujen

puolustaminen. Toisaalta alioikeus on virheellisesti katsonut, ettei Mehta ole millään tavoin vastuussa palveluista, jotka hän on tarjonnut henkilöille, jotka ovat ylläpitäneet verkkotunnuksia ja verkkosivustoja tuoteväarennösten verkkokauppaa varten. Tietoyhteiskunnan palveluista annetun lain 8 §:n 1 momentissa säädetty vastuunrajoitus nimittäin koskee palveluntarjoajia, jotka toimivat pelkkinä neutraaleina välittäjinä, mutta ei sellaisia palveluntarjoajia, jotka ovat Mehtan tavoin tietoisia immateriaalioikeuksien loukkaamisista ja osallistuvat aktiivisesti niiden tekemiseen.

- 23 Tallinna Ringkonnakohus toteaa ennakkoratkaisupyynnössään, että nämä perustelut huomioon ottaen ja sillä kansallisen oikeuden yhteensopivuudesta unionin oikeuden kanssa olevien epäilyjen vuoksi se katsoo, että asiassa tarvitaan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu kahteen seikkaan.
- 24 Ensinnäkin se pohtii, eikö SNB-REACTin kaltaisella järjestöllä olisi oltava oikeus ajaa kannetta tuomioistuimessa esittääkseen omissa nimissään vaatimuksia, joiden tarkoituksena on sen jäsenten oikeuksien ja etujen puolustaminen. Tästä syystä se pyytää unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaa, jotta sillä olisi tarvittavat tiedot sen määrittämiseksi, mikä ulottuvuus siviiliprosessilain 3 §:n 2 momentille ja tavaramerkkilain 60¹ §:n 2 momentille yhdessä luettuina on annettava pääasiassa.
- 25 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, eikö Mehtan voida katsoa olevan vastuussa, vaikkei hän ole käyttänyt merkkejä SNB-REACTin jäsenille kuuluvia oikeuksia loukkaavalla tavalla, kun hän on tarjonnut palveluja henkilöille, jotka ylläpitävät verkkotunnuksia ja verkkosivustoja, joilla tällaisia merkkejä käytetään lainvastaisesti, vuokraamalla näille hallussaan olevia IP-osoitteita siten, että nämä pystyvät toimimaan anonyymisti. Se toteaa myös, että vastaus tähän kysymykseen riippuu siitä, mikä merkitys on annettava direktiivin 2000/31 12–14 artiklalle, jotka on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä tietoyhteiskunnan palveluista annetun lain 8–10 §:llä.
- 26 Tässä tilanteessa Tallinna Ringkonnakohus päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko direktiivin [2004/48] 4 artiklan c alakohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltioilla on velvollisuus tunnustaa tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustavat järjestöt henkilöiksi, joilla on tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien suojaamiseksi niiden loukkaamiselta oikeus pyytää omissa nimissään oikeussuojakeinojen soveltamista ja nostaa omissa nimissään tuomioistuimessa kanne tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien panemiseksi täytäntöön?
- 2) Onko direktiivin [2000/31] 12, 13 ja 14 artiklaa tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä tarkoitettuna palvelun tarjoajana, jonka osalta sovelletaan mainituissa artikloissa säädettyjä vastuunrajoituksia, on pidettävä myös sellaista palvelun tarjoajaa, jonka tarjoama palvelu muodostuu IP-osoitteiden rekisteröimisestä, mikä mahdollistaa IP-osoitteiden anonyymin yhdistämisen verkkotunnuksiin, ja näiden IP-osoitteiden vuokraamisesta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 27 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltioilla on velvollisuus tunnustaa pääasian valittajan kaltainen tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustava järjestö henkilöiksi, jolla on tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien suojaamiseksi niiden loukkaamiselta oikeus pyytää omissa nimissään direktiivissä säädettyjen oikeussuojakeinojen soveltamista ja nostaa omissa nimissään tuomioistuimessa kanne tällaisten oikeuksien panemiseksi täytäntöön.

- 28 Tältä osin on syytä todeta heti aluksi, että direktiivin 2004/48 4 artiklan a alakohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on joka tapauksessa myönnettävä oikeus pyytää direktiivin II luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoille, mutta saman artiklan b, c ja d alakohdista kaikissa kolmessa täsmennetään, että jäsenvaltioiden on myönnettävä sama oikeus muille henkilöille ja tietyille järjestöille vain, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii, ja mainitun lainsäädännön mukaisesti.
- 29 Erityisesti direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on myönnettävä tämä oikeus teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa oikeuksien haltijoita, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii, ja mainitun lainsäädännön mukaisesti.
- 30 Tämä sanamuoto huomioon ottaen on täsmennettävä yhtäältä ilmaisun ”sovellettava lainsäädäntö” ja toisaalta ilmaisun ”sen sallii” merkitys ja ulottuvuus.
- 31 Direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaan sisältyvällä viittauksella sovellettavaan lainsäädäntöön on ensinnäkin käsitettävä tarkoitettavan tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohta huomioon ottaen viittausta sekä asiassa merkitykselliseen kansalliseen lainsäädäntöön että tapauksen mukaan unionin lainsäädäntöön.
- 32 Tämän jälkeen on todettava tämän tuomion 30 kohdassa mainitusta jälkimmäisestä seikasta, että direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaa ei voida tulkita siten, että siinä annettaisiin jäsenvaltioille rajoittamaton oikeus tunnustaa tai olla tunnustamatta teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville järjestöille oikeutta pyytää omissa nimissään tässä direktiivissä säädettyjen oikeussuojakeinojen soveltamista mainittujen oikeuksien suojaamiseksi. Tällainen tulkinta nimittäin jättäisi täysin ilman tehokasta oikeusvaikutusta kyseisen säännöksen, jonka tarkoituksena on jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen.
- 33 Direktiivin 2004/48 johdanto-osan 18 perustelukappaleesta, jonka valossa kyseistä säännöstä on tulkittava, ilmenee lisäksi, että unionin lainsäätävä on halunnut, että oikeus pyytää tässä direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista myönnetään teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoiden lisäksi henkilöille, joilla on välittömiä etuja näiden oikeuksien puolustamisessa ja oikeus esiintyä tuomioistuimessa asianosaisena, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii, ja mainitun lainsäädännön mukaisesti. Tässä perustelukappaleessa todetaan myös, että jälkimmäiseen henkilöryhmään voivat kuulua ammattialan järjestöt, jotka hallinnoivat näitä oikeuksia tai puolustavat niitä yhteisiä ja yksittäisiä etuja, jotka ovat niiden vastuulla.
- 34 Tästä seuraa, että direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohta on tämän direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleen valossa tulkittuna käsitettävä siten, että kun järjestöllä, jonka vastuulla on teollis- ja tekijänoikeuksien kollektiivinen hallinnointi ja jolle on myönnetty kelpoisuus edustaa näiden oikeuksien haltijoita, yhtäältä katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan välittömiä etuja näiden oikeuksien puolustamisessa ja kun sillä toisaalta on kyseisen lainsäädännön mukaan oikeus esiintyä tuomioistuimessa asianosaisena, jäsenvaltioiden on tunnustettava tälle järjestölle oikeus pyytää kyseisessä direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista ja nostaa tuomioistuimessa kante tällaisten oikeuksien panemiseksi täytäntöön.
- 35 Direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaan tarkoituksena on siten taata, että jos järjestöllä, jonka vastuulla on teollis- ja tekijänoikeuksien kollektiivinen hallinnointi ja joka edustaa näiden oikeuksien haltijoita, on kansallisen oikeuden mukaan kelpoisuus esiintyä tuomioistuimessa asianosaisena näiden oikeuksien puolustamiseksi, sille on nimenomaisesti myönnettävä samanlainen kelpoisuus kyseisessä direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen pyytämiseksi.
- 36 Jollei tämä edellytys täyty, jäsenvaltioilla ei ole tällaista tunnustamisvelvollisuutta.

- 37 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntönsä mainitaan, että kyse on tavaramerkinhaltijoiden oikeuksia kollektiivisesti edustavasta järjestöstä.
- 38 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on ratkaista, katsotaanko tällaisella järjestöllä kansallisen lainsäädännön mukaan olevan välittömiä etuja sen edustamien tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien puolustamisessa ja onko sillä saman lainsäädännön mukaan kelpoisuus esiintyä tuomioistuimessa asianosaisena, ja jos näin on, sille on tunnustettava kelpoisuus pyytää kyseisessä direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista.
- 39 Ensimmäiseen kysymykseen on edellä todettu perusteina vastattava, että direktiivin 2004/48 4 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltioilla on velvollisuus tunnustaa pääasian valittajan kaltainen tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustava järjestö henkilöksi, jolla on tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien suojaamiseksi niiden loukkaamiselta oikeus pyytää omista nimissään direktiivissä säädettyjen oikeussuojakeinojen soveltamista ja nostaa omista nimissään tuomioistuimessa kante tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien panemiseksi täytäntöön, edellyttäen että tällaisella järjestöllä katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan välitön intressi näiden oikeuksien puolustamiseen ja että sillä on kansallisen lainsäädännön mukaan kelpoisuus esiintyä asianosaisena tässä tarkoituksessa, ja tämän seikan tutkiminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

Toinen kysymys

- 40 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2000/31 12–14 artiklaa tulkittava siten, että niissä säädettyjä vastuunrajoituksia sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen palveluntarjoajaan, jonka tarjoama palvelu muodostuu IP-osoitteiden vuokraamisesta ja rekisteröimisestä, mikä mahdollistaa verkkotunnusten anonyymien käytön.
- 41 Tältä osin sekä direktiivin 2000/31 nimestä että erityisesti sen 12 artiklan 1 kohdan, 13 artiklan 1 kohdan ja 14 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että näitä kolmea säännöstä sovelletaan, kun kyse on tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisesta.
- 42 Unionin lainsäätävä on määritellyt käsitteen ”tietoyhteiskunnan palvelu” siten, että se kattaa etäpalveluina tietoja elektronisesti käsittelevien ja säilyttävien laitteiden avulla palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavat palvelut, joista tavallisesti maksetaan korvaus (tuomio 23.3.2010, Google France ja Google, C-236/08–C-238/08, EU:C:2010:159, 110 kohta). Kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, käsitteeseen sisältyy muun muassa sellainen palvelu internetissä, joka muodostuu yhteyden helpottamisesta tavaroiden myyjien ja ostajien välillä (ks. vastaavasti tuomio 12.7.2011, L’Oréal ym., C-324/09, EU:C:2011:474, 109 kohta). Koska unionin tuomioistuimella ei nyt käsiteltävässä tapauksessa ole riittäviä tietoja sen ratkaisemiseksi, sisältyykö pääasiassa kyseessä oleva palvelu tähän käsitteeseen, tämän kysymyksen ratkaiseminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.
- 43 Jos kyse on tällaisesta palvelusta, on arvioitava, sovelletaanko sen tarjoajaan direktiivin 2000/31 12 artiklan 1 kohdassa, 13 artiklan 1 kohdassa ja 14 artiklan 1 kohdassa säädettyjä vastuunrajoituksia.
- 44 Tässä tarkoituksessa on aluksi määritettävä, minkä säännöksen soveltamisalaan kyseessä oleva palvelu kuuluu, ja arvioitava tätä varten, onko tämä palvelu ominaisuuksiensa perusteella pelkkää siirtotoimintaa, välimuistiin tallentamista vai säilytystä.
- 45 Jos näin on, on seuraavaksi tutkittava, täytyvätkö kyseessä olevan palvelun luokkaan erityisesti liittyvät edellytykset, joista säädetään tapauksen mukaan direktiivin 2000/31 12 artiklan 1 kohdassa, 13 artiklan 1 kohdassa tai 14 artiklan 1 kohdassa.

- 46 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, että esitetyn kysymyksen tarkoituksena ei ole saada tarkempaa selvitystä tämän tuomion kahdessa edellisessä kohdassa mainittujen edellytysten tulkinnasta vaan kysymys liittyy ainoastaan perusteisiin, joilla voidaan todeta, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen palvelu luonteeltaan pelkästään tekninen, automaattinen ja passiivinen.
- 47 Tältä osin on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan niin, että direktiivin 2000/31 12 artiklan 1 kohtaa, 13 artiklan 1 kohtaa ja 14 artiklan 1 kohtaa on tarkasteltava saman direktiivin johdanto-osan 42 perustelukappaleen mukaisesti, josta ilmenee, että mainitussa direktiivissä säädetyt poikkeukset vastuusta koskevat vain tapauksia, joissa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajien harjoittamat toiminnot ovat luonteeltaan puhtaasti teknisiä, automaattisia ja passiivia ja joissa tällaiset palvelun tarjoajat eivät näin ollen tunne siirrettäviä tai tallennettavia tietoja eivätkä valvo niitä (tuomio 23.3.2010, Google France ja Google, C-236/08–C-238/08, EU:C:2010:159, 113 kohta ja tuomio 15.9.2016, Mc Fadden, C-484/14, EU:C:2016:689, 62 kohta).
- 48 Näitä vastuunrajoituksia ei sen sijaan sovelleta silloin, kun tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla on aktiivinen rooli, jonka ansiosta sen asiakkaat voivat optimoida myyntitoimintansa internetissä (ks. vastaavasti tuomio 12.7.2011, L'Oréal ym., C-324/09, EU:C:2011:474, 113, 116 ja 123 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Nyt käsiteltävässä tapauksessa ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan, että pääasiassa kyseessä olevan palvelun tarjoajan palvelu muodostuu IP-osoitteiden vuokraamisesta ja rekisteröinnistä, minkä ansiosta sen asiakkaat voivat käyttää verkkotunnuksia ja verkkosivustoja anonyymisti.
- 50 Tässä tilanteessa on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä varmistaa kaikkien asiassa merkityksellisten tosiseikkojen ja selvitysaineiston perusteella, ettei tällainen palvelun tarjoaja tunne tai valvo asiakkaidensa siirtämiä tai tallentamia tietoja eikä sillä ole aktiivista roolia, jonka ansiosta sen asiakkaat voisivat optimoida myyntitoimintansa internetissä.
- 51 On kuitenkin huomautettava, että mikäli ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätyisi asian tutkittuaan siihen tulokseen, että pääasiassa kyseessä olevan palvelun tarjoajan toimintaan voidaan soveltaa tämän tuomion 43 kohdassa mainittuja vastuunrajoituksia, kyseisen tuomioistuimen olisi direktiivin 2000/31 12 artiklan 3 kohdan, 13 artiklan 2 kohdan ja 14 artiklan 3 kohdan mukaan mahdollista antaa kyseiselle palvelun tarjoajalle kohdennettu määräys immateriaalioikeuksien loukkaamisen lopettamisesta tai niiden loukkaamista koskevan vaaran estämisestä, jos tällainen loukkaus tai sen vaara on riittävästi toteennäytetty (tuomio 15.9.2016, Mc Fadden, C-484/14, EU:C:2016:689, 77, 78 ja 94 kohta).
- 52 Toiseen kysymykseen on edellä todettu perusteiden vastattavana, että direktiivin 2000/31 12–14 artiklaa on tulkittava siten, että niissä säädettyjä vastuunrajoituksia sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen palvelun tarjoajaan, jonka tarjoama palvelu muodostuu IP-osoitteiden vuokraamisesta ja rekisteröimisestä, mikä mahdollistaa verkkotunnusten anonyymien käytön, edellyttäen että kyseinen palvelu kuuluu johonkin näissä artikloissa mainittujen palvelujen luokkaan ja täyttää kaikki sen mukaiset edellytykset siten, että tällaisen palvelun tarjoajan toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista ja että palvelun tarjoaja ei näin ollen tunne asiakkaidensa siirtämiä tai tallentamia tietoja eikä valvo niitä ja ettei palvelun tarjoajalla ole aktiivista roolia, jonka ansiosta sen asiakkaat voisivat optimoida myyntitoimintansa internetissä, ja tämän edellytyksen täyttymisen tarkistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

Oikeudenkäyntikulut

53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY 4 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltioilla on velvollisuus tunnustaa pääasian valittajan kaltainen tavaramerkinhaltijoita kollektiivisesti edustava järjestö henkilöksi, jolla on tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien suojaamiseksi niiden loukkaamiselta oikeus pyytää omissa nimissään direktiivissä säädettyjen oikeussuojakeinojen soveltamista ja nostaa omissa nimissään tuomioistuimessa kante tavaramerkinhaltijoiden oikeuksien panemiseksi täytäntöön, edellyttäen että tällaisella järjestöllä katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan välitön intressi näiden oikeuksien puolustamiseen ja että sillä on kansallisen lainsäädännön mukaan kelpoisuus esiintyä asianosaisena tässä tarkoituksessa, ja tämän seikan tutkiminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.
- 2) Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) 12–14 artiklaa on tulkittava siten, että niissä säädettyjä vastuunrajoituksia sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen palvelun tarjoajaan, jonka tarjoama palvelu muodostuu IP-osoitteiden vuokraamisesta ja rekisteröimisestä, mikä mahdollistaa verkkotunnusten anonyymien käytön, edellyttäen että kyseinen palvelu kuuluu johonkin näissä artikloissa mainittujen palvelujen luokkaan ja täyttää kaikki sen mukaiset edellytykset siten, että tällaisen palvelun tarjoajan toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista ja että palvelun tarjoaja ei näin ollen tunne asiakkaidensa siirtämiä tai tallentamia tietoja eikä valvo niitä ja ettei palvelun tarjoajalla ole aktiivista roolia, jonka ansiosta sen asiakkaat voisivat optimoida myyntitoimintansa internetissä, ja tämän edellytyksen täyttymisen tarkistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

Allekirjoitukset